Год. I. София, 11 Май 1924 г. Брой 2.

3052

ВАРДАРЪ

ЛИСТЪ НА МАКЕДОНСКОТО СТУДЕНТСКО Д-ВО „ВАРДАРЪ“

Урежда Редакционенъ комитетъ. Броя 3 лева София, ул. Преславъ, 4.

ИЛИЯ КУШЕВЪ

Любомиръ Весовъ.

ГИНАТЪ!

Гинатъ плахо сетнитѣ циклами,
Скрѣбни вейки ронятъ жълти си листа,
И оплаква нѣкой горко участьта ми
И ридае нѣкой въ мойта самота,
Скѫпа моя Лина, спомняшъ ли ме ти?

Днитѣ кѫси будятъ сънность и умора,
Азъ безспиръ се скитамъ въ шумнитѣ тълпи,
Азъ съмъ тъй самотенъ всрѣдъ безброй отъ хора
И въ суетний крѣсъкъ мойта гръдь все спи,
Скѫпа моя Лина, спомняшъ ли ме ти?

Дълги зимни нощи — образъ милъ, далеченъ
Съ томность ме унася въ пролѣтнитѣ дни;
Дълги зимни нощи. . . бий часътъ безпеченъ
И оставатъ само спомени едни —
Скѫпа моя Лина, плачешъ ли и ти? : . .

ЛЮБОМИРЪ ВЕСОВЪ

Култътъ къмъ отечеството.

Слѣдъ голѣмата война, която донесе на човѣчеството всичко друго, но не миръ и благоденствие, народитѣ — застанали на кръстопѫть, изгубили пѫтеводнитѣ звѣзди на миналото — се стѫписаха прѣдъ великия ужасъ на извършеното зло и онемѣха въ своята немощь да тръгнатъ напрѣдъ. И началото на XX вѣкъ, което носи въ себе си катастрофалната безпѫтица на обезвѣрената човѣшка душа, посочва колко „траенъ“ и „сигуренъ“ е редътъ установенъ слѣдъ войната.

Отдѣлнитѣ държави, които въ болшинството си градятъ своето „щастие“ върху мизерията на подвластни тѣмъ населения, сѫ разкѫсвани отъ вѫтрѣшни класови и социални противорѣчия, които издигатъ лозунгитѣ на най-краенъ и отвратителенъ материалистиченъ егоизъмъ. Тия противорѣчия отварятъ бездни, които зѣятъ въ своя ужасъ, готови да погълнатъ всѣка цѣнность, всѣка придобивка.

Тая борба разруши много духовни богатства и отпрати въ праха на забравата много стари знамена, които символизираха народното и държавното единство въ миналитѣ пощастливи дни.

Ония, които днесъ водятъ народитѣ, изгубиха себе си въ общия хаосъ на омразата и унищожението, вмѣсто да търсятъ новитѣ спасителни пѫтища, гледатъ да запазятъ нѣщо отъ старото и гнило, което загива. И то за щастието и спокойствието на единица срѣщу милионното множество.

Нѣкога култа къмъ Отечеството е билъ свещенъ. И въ негово име сѫ се извършвали много велики и много подли подвизи, които историята ни сочи. Въ негово име народитѣ сѫ манифестирали своето единство и държавитѣ сѫ пращали на смъртъ своитѣ граждани. Това нѣкога, когато хората не сѫ били така обезвѣрени и механизирани като днесъ.

Тоя култъ, самъ по себе си великъ и свѣтълъ, днесъ е едно вехто знаме за всички ония у които войната изтръгна душата и добритѣ дни.

Водачитѣ виждатъ въ краката си рухналата и страшна пустошь вредъ, дѣто мина „великата“ война. И изтръпнали прѣдъ неизвѣстното на утрѣшния день (не се ли боятъ само за себе си?), тѣ искатъ да възкръснатъ мъртвецъ.

Тѣ, които удавиха въ кръвь свѣта и отъ чийто империализъмъ чезнатъ поробенитѣ народи и страни и чийто собствени отечества се гърчатъ въ непосилни конвулсии отъ неговата кошмарна напасть.

И слѣдъ войната тоя култъ се прѣвъплоти — единъ и сѫщъ — въ култъ къмъ *незнайния войникъ*.

Но — надъ неговитѣ останки, поставени на най-виденъ площадъ на столицата, сѣкашъ не мина народната душа — и тя убита — и той, тоя *незнаенъ*, остана като знаме за рѣчитѣ, интереситѣ и политиката на *официалнитѣ*, които знаятъ да правятъ война.

Така е у ония, които прѣзъ 1918 год. туриха новъ хомотъ на нашето Отечество.

У насъ не е така. И ние искаме да припомнимъ това обстоятелство днесъ, за да се прѣцѣни правилно колко великъ е нашия тѫженъ праздникъ на знайнитѣ и незнайни македонски чада — паднали за свободата на Родината. Ние носимъ свещения култъ къмъ Македония въ сърдцата си. Въ нея самата или прокудена далечъ отъ нея, ние я чувствуваме като своя кумиръ, своя гордость.

Когато другитѣ, които ни отнѣха свободата, иматъ свободни своитѣ отечества и ги чувствуватъ разрушени въ душата си, ние имаме нашето поробено отечество и го чувствуваме свѣтло и могѫще въ нашитѣ души. Така ние можемъ да видимъ какъ неминуемо ще дойде свободата за Македония. Неможе моралната сила, която таи народната душа, да не се наложи съ всичката си мощь и да не принуди фалиралитѣ въ своята съвѣсть натрапници да си идатъ, защото настава сигурния день когато тѣ себе си ще трѣбва да пазятъ отъ разорение и гибель.

Борбата, която води Македония е изразъ на тая морална сила — цѣлостна, единна — обхванала въ общия устремъ всичко македонско.

Така цѣлостенъ, единенъ е и култътъ къмъ Македония. Днешния праздникъ, — когото Кушевъ и Весовъ заедно съ всички знайни и незнайни родни герои, се носятъ като свещенъ завѣтъ въ насъ — днешния праздникъ открива външната страна на оня великъ Олтаръ, който е издигнатъ въ македонската душа за жертвитѣ дадени за отечествената свобода. Прѣзъ неговитѣ очертания се вижда самата Македония осѫществила своята мечта.

Днешния день носи символа на свещения култъ къмъ Македония и нейнитѣ погинали дѣца.

Поменъ-Възкресение.

Има ли по-хубава и по-чиста отъ тая служба — да възкресявашъ въ душата на живитѣ спомена за единъ покойникъ, който, отвърналъ сърдце отъ всички грижи на дребното скитствуване, въздигналъ е любовьта къмъ родната си земя въ религия на сърдцето си и въ голѣмата служба на тая религия е отдалъ малкия си земенъ дѣлъ.

Щросмайеръ е казалъ нейде, че народъ който умѣе да тячи заслужилитѣ си покойници, нѣма да загине. И за това, очевидно, ония, които иматъ грижата да бдятъ за сѫдбата на единъ народъ, измъкватъ по нѣкога изъ пепелта голѣмитѣ национални фигури, за да ги прѣдлагатъ на почитьта на живитѣ. Нѣма съмнение, че това е и добро и полезно отъ гледище на общественото възпитание. Но мене ми се чини, че смъртьта на великитѣ умрѣли не тъкмо за това е толкова велика и толкова свята.

Отъ помена за единъ покойникъ отзематъ въ сѫщность повече ония, които ще го изживятъ поради сродство на думитѣ, отколкото ония, които ще го цѣнятъ съ мѣрката на заслуги и полезность. Само за първитѣ поменътъ има стойностьта и очарованието на едно живо прѣвъплощение, за тѣхъ възкръсватъ умрѣлитѣ.

Имало е да речемъ прѣди години единъ Илия Кушевъ, мълчаливъ и скроменъ и затова никому незнаенъ. Виждалъ си го между последнитѣ редици въ праздници на радостъ и слава и между първитѣ въ пристѫпи за бунтъ и възмущение. И погледътъ ти е уловилъ, бѣлегъ на вѫтрешно величие, и нѣщо незнайно и силно те е притеглило къмъ него. Потърсилъ си го, сближилъ си се и веднага си се сроделъ, защото си усетилъ една душа, която отъ всички земни радости една познава най-добрѣ — радостьта на беззавѣтното себеотдаване. Запрiказалъ си се нѣкога за Македония, за онова което се върши за нейното освобождение тукъ и тамъ и отъ

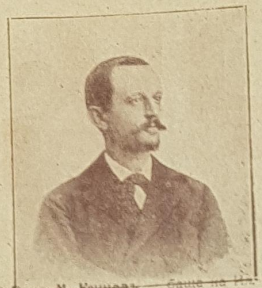

Бано М. Кушевъ — баща на Ил. Кушевъ. Дългогодишенъ учитель въ Скопие, Одринъ и др. Билъ е нѣколко години като инспекторъ въ Велешката епархия, а послѣдната година, понеже му било забранено отъ турцитѣ да изпълнява тая служба — директоръ на велешкитѣ училища. Слѣдъ обезоржжителната акция прѣдприета отъ младотурцитѣ бива вписанъ въ черния списъкъ, като ревностенъ служитель за свободата на Македония, за която и пада убитъ отъ вражески куршумъ на 9 ноември 1910 год. прѣдъ прага на собствената му кжща въ гр. Велесъ.

цѣлата му приказка доловилъ си едно: че нему не му е до „мирни средства“, до митинги, петици, меморандуми, братства и конгреси — всичко това му изглежда прѣмного празенъ шумъ или кабинетно съчинителство. Той чувствува въ голѣмата си душа копнежа и мжката на всички отсамъ и отвждъ и разбира едно: че за Македония е потрѣбно живо дѣло — жертва и кръвь.

И не словото му ви е обхванало, колцина други сж изричали слова като неговото! Не, обхванало ви е друго нѣщо, което ясно сте почувствували предъ това слово: твърдото и неотменно рѣшение той да бжде между първитѣ бойци и между първитѣ жертви.

Или си чулъ да разказватъ: нѣкои офицери, които, погребаха побѣдитѣ си не погребаха заедно съ тѣхъ и любовьта къмъ земята си, намислили да направятъ отъ своята снага една тайна крѣпость срѣщу нравственото разложение въ България. Кушевъ, разбира се, билъ между тѣхъ. Но нали покварата на душата не познава никави крепости — и въ тая моляща снага се открило язва: нѣкакъвъ малодушникъ открилъ открилъ тайната на ония, които не трѣбвало да я знаятъ. Сопналъ се Кушевъ въ гнѣвъ и безъ ничие съгласие, безъ ничие съдѣйствие наказалъ издайника, както се наказва подлецъ: съ плесници по средъ бѣлъ день и прѣдъ многобройна публика. И това е стигнало: позналъ си прѣдъ него една открита, свѣтла и правдива душа и си й открилъ пжть къмъ твоята. Минаватъ дни и все повече предъ очитѣ ти се оголва тая душа въ най-съкровеннитѣ, най-чисти, най-възвишени и най-страшни домогвания и копнежи. И възраства тя въ обичь и почить и чертае подире си своя пжть на шеметъ и подвигъ. И ти си прозрѣлъ ясно тоя пжть. Защото отъ памти-вѣка знаешъ: за човѣци, които по нѣкакво божие подобие се стремятъ да излѣзатъ отъ себе си, за да се въплотятъ и израстнатъ въ надеждитѣ на сродни страдалци, светътъ на личното доволство е твърдѣ малъкъ, незначителенъ. Тоя белегъ си доловилъ у Кушева и не си се излъгалъ.

И ето, единъ день си се научилъ, че той тихо и тайно, безъ никой да чуе, безъ никой да знае, поелъ пжтя на своята душа, пжтя на шеметъ и подвигъ. Дни и мѣсеци вървѣха, вдъхновено по своя пжть и е ръсилъ свѣтлина отъ душата си, въ застиналата нощь на робството — вдъхвалъ е сърдце у обезсърдечнитѣ, вѣра у обезвѣрнитѣ. Но ето, единъ день неговъ близъкъ и сроденъ човѣкъ, по-близъкъ и по-сроденъ отъ тебе, съ сдържанъ гърчъ отъ страдание ти шепне, че нейдѣ близко до Вардаръ Кушевъ е завършилъ своя пжть на шеметъ и подвигъ.

И кои сега ще отзематъ най-много отъ единъ поменъ отъ него? Не ония, които съ умъ си постигатъ цѣната на неговото дѣло, а ония, които съ душата си сж усетили неотразимата власть на неговата душа и ще могатъ да я слѣдватъ на небето, тъй както сж я слѣдвали на земята. За тѣхъ самъ поменътъ е не показъ, не студена прѣоценка, а истинско възкресение.

Иор. Бадевъ.

Димитъръ Гущановъ

Слѣдъ двумѣсечно бродене въ Джумайско по лѣвия брѣгъ на Струма и въ Разлога съ Мелнишката чета на Сандански, бѣхъ освободенъ да замина въ Демирхисарската чета водена отъ дѣдо Илия Кърчавалията, за секретарь на която бѣхъ и пратенъ Презъ една юнска вечерь на 1902 г. на пжтъ за района ми въ землището на с. Кашина ми съобщиха, че тамъ наблизо се намира и учителя отъ Сѣрското педагогическо училище Димитъръ Гущановъ. Следъ като се мръкна срѣшнахме се двамата на една полянка до джбова горица при сиянието на луната и свиренето на щурцитѣ. — Цѣлунахме се като стари познайници, които се бѣха слушали, но не бѣха се видѣли. Разправи ми той че следъ избѣгването си обикалялъ Неврокопския и Димиръ Хисарския райони, за да ревизира комитетитѣ и да даде напжтствия поради всетия смутъ отъ появането на върховисткитѣ чети, които готвѣха на есеньта възстание.

Димитъръ Гущановъ е синъ на Атанасъ Гущановъ отъ с. Старчища Неврокопско. който прѣзъ учителствуването си въ с. Крушово, Демиръ Хисарско, се оженилъ тамъ за дещерята на дѣдо Ваню Самарджиевъ и отъ този бракъ се родили въ с. Крушово Димитъръ и Люба Гущанови. Единъ подиръ другъ измиратъ бащата и майката, като оставатъ двѣтѣ сирачета да живѣятъ при роднини ту въ едното, ту въ другото село, но повече въ Крушово.

Следъ като Димитъръ свършилъ IV класъ на Сѣрското бълг. училище, заминалъ да слѣдва като стипендиянтъ въ Самоковската духовна семинария, безъ да има влечение къмъ свещенически санъ. Благодѣтель единъ, дѣдо Ангелъ отъ Крушово, родолюбивъ българинъ и трудолюбивъ човѣкъ, се наема да издържа Димитра въ Лозана, гдѣто послѣдниятъ свършва по правото. Завлѣченъ, обаче, отъ революционната стихия, която действуваше епидемически върху умоветѣ и сърдцата на учени и прости, бѣдни и богати, млади и стари, Гущановъ не остава адвокатъ въ България, а се връща право въ родната страна и бива назначенъ учитель въ Сѣрското пѣдагогическо училище. Тукъ той влиза въ добра компания съ Лука п. Теофиловъ отъ с. Бѣлица, Разлога, сжщо учителъ, и съ първия български книжарь въ Сѣръ Атанасъ Г. Никовъ отъ с. Горно Броди. Еднакво преданни на народното дѣло, имащи пълно довѣрие единъ на другъ свързани съ невидимитѣ нишки на духовни симпатии и общъ идеалъ, тѣ съставятъ окржжния комитетъ прѣзъ 1902 год. и работятъ въ редко единодушие, като всѣки влага това, що притежава: Луката своитѣ обществена опитность и умъ, Никовъ своята житейска практика и връзкитѣ си съ първитѣ хора на всички села и градове въ Сѣрския и Драмския санджаци, Гущановъ своитѣ познания и живия си темпераментъ, — и всички ентусиазма на една несъкрушима вѣра въ проваленето на тираническия режимъ и освобождението на страждущитѣ братя.

Прѣзъ пролѣтьта на 1902 година властьта се добрала до данни, които уличавали въ конспирация и тримата, но тѣ наврѣме узнаватъ и по Чомлекъ-дере въ Сѣръ избѣгватъ къмъ съседнитѣ села и отъ тамъ по каналъ Никовъ и Лука п. Теофиловъ поради непригодность за нелегаленъ животъ пристигатъ въ България, а Димитъръ Гущановъ облича комитската куртка и съ пушка на рамо тръгва отъ районъ на районъ да стѣга редоветѣ на организацията. До февруари 1903 год. той се движеше като нелегаленъ членъ на окржжния комитетъ изпълняващъ наистина непрѣдвидената по устава служба на ревизоръ, ала и незабранена: въ практиката сжществуваше и по-рано, щото членове на централния или окржжния комитетъ да вършатъ обиколки, които не даваха особенни права, но които бѣха съпжтствувани съсъ сигурни рискове. Слѣдъ дохождането на Дѣлчевъ и по настояването на Сандански, който още тогазъ прояви амбицията да нѣма по-голѣмъ отъ него въ окржга, а той фактически бѣше само войвода на Мелнишката чета, и Гущановъ пое водителството на Драмската чета, която тогазъ се формира отъ нѣколко опитни момчета, взети отъ другитѣ чети. На младия учитель се падна най-опасния районъ: въ Драмско имаше най-много турци и гъркомани. Ала, при все това, не тамъ погина Гущановъ, а въ Баница, едновременно съ Гоце, при когото бѣ отишълъ за срѣща слѣдъ връщането му отъ Солунъ.

* * *

Димитъръ Гущановъ бѣше сгоденъ за учителката Милица Щерева отъ с. Айватово, Солунско. Въ началото на септември бѣхъ слѣзълъ въ с. Крушово съ другаря ми Ангелъ Бояджиевъ отъ Вратца да дамъ нареждания по подготовката на замислената акция — разрушаването на железнопжтния мость на р. Струма при Димиръ Хисаръ, което трѣбваше да се изърши отъ въоржженитѣ сили на цѣлия окржгъ, като се нападне сжщевременно за диверсия и самия градъ. Единъ прѣди обѣдъ се яви при насъ годеницата на Димитра съ молба да я вземемъ въ четата, та и тя да даде живота си за освобождението на Македония. Тя си била приготвила комитски дрехи и раница, ще си остриже коситѣ и нѣма да се познава, че е жена. Отъ мень искаше само пушка и патрони. Всичкитѣ си усилия употрѣбихъ да я разубеда отъ това й намѣрение, като изложихъ трудноститѣ на четнишкия животъ, особенно пъкъ въ време на възстание. Тя схвана това като отказъ и очитѣ й се напълниха съ сълзи зарадъ изказанитѣ съмнѣния въ нейнитѣ физически сили. Пъкъ и слабичка бѣше. Но тя настояваше: когато човѣкъ чувствува у себе голѣма нравствена мощь, той ще преодолѣе всички трудности — твърдѣше младата ентусиастка. Тя искаше да умре за сжщия идеалъ, заради който погина любимия й човѣкъ. За да не я обидя, послѣдната ми дума бѣ, че ще се съвѣтвамъ съ войводата, и вѣрвамъ да бжде приета. Успокои се и по бледния й образъ се разлѣ, една яснота на успокоена душа. Но когато пристигнахъ при четата, бѣхме нападнати и разбити та не стана нужда да изпълня обещанието на г-цата. На следната година тя се поминала отъ туберколоза поради непрѣодолима и неутешима скръбь . . .

* * *

Малко по-низъкъ отъ срѣденъ ръстъ, набитъ, пъргавъ, съ умно чело, веселъ и находчивъ, Димитъръ Гущановъ, съ краснорѣчието на една откровена душа и искреностьта на едно любяще сърдце, печелѣше сърдцата на проститѣ си събѣседници и създаваше отъ наплашенитѣ роби смѣли борци. Той бѣ направилъ и отъ годеницата си революционерка. Скръбьта по него се смѣси съ голѣмата горестъ по Гоце, та Димитъръ Гущановъ, като че ли бѣ забравенъ само не отъ приятелитѣ й близкитѣ му.

Съ настоящитѣ редове искамъ само да припомня за този младъ човѣкъ, съ више образование, който прѣзрѣ блѣстяща кариера, сѣмейно щастие, радоститѣ на живота и се пожертвува за поробената родина. На 21 априлъ — 4 май т. г. се навършватъ 21 години отъ юнашката му смърть.

Г. Баждаровъ

Протестъ на Макед. Академич. Д-во въ Грацъ.

Македонското Академическо Д-во въ Грацъ, Австрия, свикано на общо събрание на 10.IV 1924 г. по случай новитѣ изтжпления надъ макед. народъ отъ страна на сръбското и гръцкото правителства константира слѣдното:

1. Че, земята която е носила цѣли 500 години тежкиятъ кръсть на турското робство, отъ редъ десетолѣтия непрѣстанно е арена на борби между балканскитѣ държави—борби, омити съ кръвьта на хиляди души наши братя и Македонскиятъ народъ, обиколенъ отъ всички страни съ кръвни неприятели, не е могалъ да изнесе съ побѣда борбата си за самостоятеленъ животъ.

2. Че балканскитѣ държави, подъ маската на освободители, въ 1913 год. издигнаха лозунга — „Разпокжсването на Македония“. Злокобната 1913 год. окова Македония въ още по-тежки вериги, обви въ трауръ нашата страна и лиши македонския народъ отъ всѣкаква духовна култура и политическа свобода.

3. Че сжществуващитѣ до тогава 13 лицеума съ 148 професори и 2191 възпитаници, 87 прогимназий съ 238 учители и 4309 ученици; 1273 народни училища съ 1880 учители и 72354 ученици, а всичко заедно 1373 учебни заведѣния съ 2266 учителски сили и 68854 ученици. както и 1331 български (макед.) черкви, 294 черквички, 273 монастира, много вѣстници, списания и библиотеки бѣха затворени, интелегенцията й прокудена, а останалото население подложено на нечуванъ тероръ.

4. Че стремѣйки се да задоволятъ своитѣ империалистични апетити, сръбското и гръцкото правителства отъ день на день увеличаватъ свойтѣ жестокости на беззащитния македонски народъ и цѣла Македония е подложена отново подъ единъ нечуванъ и непристоенъ за днешния културенъ човѣкъ — режимъ.

Редъ околии сж опожарени и обезлюдени, като едни отъ мѣстното население сж паднили жертва на този режимъ, други спасили своя животъ чрѣзъ бѣгство, а останалитѣ пълнятъ разнитѣ затвори, което се потвърждава отъ факта, че само въ струмишкия затворъ губятъ своя животъ повече отъ 400 души македонски синове.

Вземайки прѣдвидъ всичко това Македонското Академическо Д-во въ Грацъ рѣши:

1. Да моли, Ваше Прѣвъзходителство, за бързото застжпване прѣдъ членоветѣ на Лигата на народитѣ за прѣкратяването на този неописуемъ режимъ и назначаването на една анкетна комисия, която да анкетира извършенитѣ прѣстжпления и причинитѣ за това на самитѣ мѣста.

2. Най-учтиво да моли за най-скорото връщане на всички бѣжанци по роднитѣ имъ огнища, като тѣхниятъ животъ бжде обезпеченъ чрѣзъ Обществото на народитѣ и бждатъ приложени чл. чл. 2 и 8 отъ Ньоискиятъ договоръ за покровителството на малцинствата.

Македонската Академическа Младежь счита за свой дългъ да изтъкне прѣдъ Ваше Прѣвъзходителство, че омиротворяването на балканскитѣ държави ще доведе самосъздаването на една „Автономна Македония“ подъ покровителството на Лигата на народитѣ, която пъкъ, вмѣсто ябълка на раздоръ между балканскитѣ държави, ще служи като обѣдинително звено между тѣхъ.

Настоящата резолюция да бжде изпратена до Обществото на народитѣ, прѣписъ отъ нея да бжде изпратенъ до всички прѣдставители на (всички) великитѣ сили въ Виена, напечатани на френски и бжде публикувана въ прѣсата.

Прѣдседатель П. Григоровъ
Секретарь П. Сотировъ.

Сборникъ Илиндень. — Прѣзъ тази година както и въ миналитѣ Студ. академ. Д-во Вардаръ ще издаде сборникъ Илиндень. Умоляватъ се ония, които биха желали да дадътъ материали за сборника, да ги адресиратъ до редакцията на в. „Вардаръ“ ул. Прѣславъ № 4.

Първото сражение

Най-послѣ се отзовахме срѣдъ китното Овче-поле — осѣяно по длъжъ и на ширъ съ тънки буйноклаци нивя, прошарени тукъ-тамъ съ диви кърваво-червени макове. Кичестите гори и мрачнитѣ, като нощь пропасти останаха далечъ задъ насъ: само тихия ромонъ на планинскитѣ ручеи и величествената пѣсень на горитѣ продължаваха да звучатъ като дивни мелодии въ нашитѣ окрилени души.

Тласкани отъ фанатизма на една мистична почти любовь по роденъ край, не чувствувахме никаква умора, а мисъль за нѣкаква опасность не разтревожи нито за мигъ душитѣ ни. Надеждата, че слѣдъ двѣ нощи усиленъ походъ ще стигнемъ край Вардара, ободряваше ни сѣ повече и повече.

Почна да съмва. Свѣтни между клонитѣ на купчинка храсти срѣдъ полето, съ досада посрѣщахме настжпващия день, който сѣкашъ криеше въ гънкитѣ на своята свѣтла одежда нѣкаква злокобна вѣсть.

Слънцето почна бавно да се възкачва по небосклона, гальовно милвайки ни съ златиститѣ си лжчи. И колкото по-ясно ни освѣтляваше, толкова по-силна ставаше нашата умраза къмъ него. Защото ний се чувствувахме по-спокойни и по-щастливи подъ закрилата на нощьта, и съ гордостьта на волни царе сновѣхме изъ незнайнитѣ друмища на родната земя — грижливо прикривани въ гънкитѣ на горното й намѣтало.

А като чели напукъ на насъ прохладнитѣ звѣздни нощи бѣха двойно по-малки отъ горещитѣ юнски дни. Мжчително бѣше да се сѣди цѣль день на едно мѣсто, изложени подъ знойния пекъ на слънцето, но друго-яче неможеше, защото и най-малкото наше раздвижване би било забѣлѣзано отъ кръстосващитѣ по всички посоки потери.

Почти всички другари единъ слѣдъ другъ почнаха да се унасятъ въ тежкъкъ сънь, докато най-послѣ се отърколихме върху пелеринитѣ единъ срѣщу другъ Кушевъ и азъ, и, прѣди да послѣдваме примѣра на останалитѣ другари, неусетно се запривказахме за мили нѣша, които ни свързваха съ споменитѣ на нашето недалечно минало. Колкото и мили да бѣха взаимнитѣ ни закачки, — придружавани отъ врѣме на врѣме ту съ лека ирония, ту съ остръ сарказъмъ по безмислено разпиляни чувства, сѣ пакъ охотата ни за продължителни закачки избѣдняваше прѣдъ общата умора отъ дългия походъ. Най-послѣ заспахме и ние почти неусѣтно.

Едно глухо привѣтствуване на хора пропжди моя сладъкъ сънь. Сѣтихъ се, че трѣбва да сж дошли нѣкои отъ селото. Извърнахъ си главата по посоката, отъ кждѣто идеха разговоритѣ и видѣхъ насѣдали въ кржгъ, около Лазо, нѣколко души селени отъ различни възрасти. Бѣха дошли при насъ направо отъ селото, слѣдъ като бѣше ги предупрѣдилъ куриера, който ни водѣше прѣзъ нощьта за мѣстото, кждѣто бѣхме спрѣли. Между тѣхъ бѣха: селския ржководитель, селския войвода и трима други, които бѣха дошли само да ни видятъ.

Звучния и отривисть гласъ на Стойчо (така се именуваше селския ржководитель) ни сжбуди почти всички. Съ прѣметната прѣзъ рамо перелина, азъ се запжтихъ къмъ тѣхъ — и, прѣди да сѣдна, тѣ отскочиха отъ мѣстата и почнаха да се ржкуватъ съ менъ съ особена задушевность. Сѣднахъ нарѣдъ съ тѣхъ и почнахъ да ги разпитвамъ — на първо врѣме за обикновенни нѣща, а слѣдъ това за живота имъ подъ новитѣ поробители. Отговаряха ми съ наивностьта на овчеполеца, проникнати отъ едно високо съзнание за дългъ къмъ родината и съ крѣпка вѣра въ бждащето. Заразправяха ми за най-дрѣбнитѣ си приключения подъ тираническия режимъ на сърбитѣ и съ гордость на хора — изпълнили донѣкждѣ своя отечественъ дългъ, бѣха готови на още по-голѣми жертви.

— Ами потери идватъ ли по-нѣкога въ селото? — запитахъ ги отново.

— Идватъ, господине, отвърна ми Стойчо, но азъ никога не ги дочаквамъ въ селото. Щомъ ги забѣлѣжи нѣкой отдалече, веднага ми съобщава, и азъ прѣзъ кжщитѣ хващамъ баиритѣ.

По това врѣме незабѣлѣзано се приближи къмъ насъ Кушевъ и, ржкувайки се по-отдѣлно съ гоститѣ, сѣдна до менъ мълчишката и почна внимателно да се вглежда въ всѣкиго отъ селенитѣ по отдѣлно.

Слънцето бѣше извишило точно надъ насъ и силно прѣпичаше. Нѣкои отъ другаритѣ се запжтихта къмъ дерето, за да напълнятъ материтѣ съ вода. Прѣдупрѣдихъ ги да се не движатъ много, защото мѣстото бѣше много открито и се виждаше отъ всѣкждѣ.

— Не се страхувайте господине, обади се Стойчо. Днеска селото е чисто, а и на около нѣма нищо, защото вчера всички потери заминаха къмъ 3-ката рѣка.

— Добрѣ сж направили, но нали знаемъ, покритото млѣко котки го не лочатъ.

— Е то наистина така си е.

— Ами донесохте ли нѣщо за ядене, каза Кушевъ.

— Донесохме, донесохме, обадиха се почти всички, безъ тая работа нищо небива. Ако сте гладни, хранете се.

— Май не сме и сити, отвърна той.

Слѣзлитѣ въ дерето другари се прибраха и насѣдаха около насъ. Стойчо и двама други отъ селенитѣ отидоха да донесатъ яденето, което бѣха оставили въ страни отъ насъ на десетина крачки въ корена на една кичеста драка. Нѣколко торби съ хлѣбъ и сирене бѣха сложени прѣдъ насъ и двѣ гърненца съ кисело млѣко.

Слѣдъ като се нахранихме до насита, трима отъ селенитѣ прибраха празнитѣ торби, сбогуваха се всѣки отдѣлно и се отправиха къмъ селото. При насъ останаха само селския ржководитель и селския войвода, за да се освѣдомятъ на коя посока ще трѣбва да открияттъ каналъ и въ колко часа ще потеглимъ. Стойчо обѣща да свърши всичко нужно по откриване на канала и назначаване на куриери, а на селския войвода възложи да се грижи за по-скорошното донасяне на храната за вечеря. Слѣдъ нѣколко минути и тѣ потъглиха къмъ селото, съ обѣщание, че ако имъ остане врѣме къмъ икиндия да наминатъ пакъ къмъ насъ.

Разпръснахме се наново изъ дракитѣ за да спимъ, защото прѣзъ нощьта ни прѣдстоеше дългъ походъ. Нѣкои току-що бѣха заспали, а нѣкои не бѣха още, и тихо си разговаряха помежду си, свѣтни подъ клонитѣ на храститѣ, — почти въ самитѣ корени.

Ненадейно прѣдъ насъ се мѣрна младо овчарче съ кривакъ въ ржцѣтѣ и тревожно викаше:

— Бѣгайте, потерата иде насамъ.

— Кждѣ е, обади се нѣкой отъ другаритѣ.

— Ето я надъ васъ, отвърна то изплашено, сочейки съ ржката по посока на селото. Нѣмаше врѣме за чакане. Всички бързишката надѣнахме раниците си, прѣмѣтнахме прѣзъ рамо перелинитѣ и въ колона по единъ се помъкнахме нагорѣ по дерето, за да заемемъ по-изгодна позиция. Щомъ като излѣзнахме на поляната, съ която завършваше дерето отъ по-рано, — безъ да знаемъ ний.

Движението по сжщата посока стана невъзможно, а по стжпкитѣ ни вървѣха други, чието прѣдназначение бѣше, по всѣка вѣроятность, да ни изкаратъ отъ дерето на открито.

Насочихме се по друга посока, обаче и отъ тамъ бѣхме посрѣщнати съ пушечни гърмежи.

На всички стана ясно, че сме обсадени отъ всѣкждѣ и, че не ни остава нищо друго освѣнъ и ние да залѣгнемъ и откриемъ огънь по настжпващия къмъ насъ противникъ.

За мигъ у всички настжпи едно смущение. Разбрахме, че се намираме въ безизходно положение, и освѣнъ да се боримъ на животъ и на смъртъ, не ни оставаше нищо друго. Залѣгнахме всички на близки разстояния единъ отъ другъ въ видъ на кржгъ (защото трѣбваше да се пазимъ отъ всички страни) и почнахме да стрѣляме.

Мечкинъ каменъ

Паметникъ, построенъ отъ ротата на Любомиръ Весовъ подъ негово ржководство, въ честь на падналитѣ крушовски въстаници заедно съ своя войвода Питу Гулевъ въ 1903 год.. На близо около 2—3 км., е лобното мѣсто на Весовъ. Паметника е разрушенъ отъ „Освободителнитѣ“ сърбски войски слѣдъ тѣхното навлизане.

ХЪРВАТСКИЯ ПЕЧАТЪ И ЛЮБ. ВЕСОВЪ.

Хърватския в. „Обзоръ“ отъ 23. I. т. г. печати статия на Ив. Есикъ, въ която разглежда българската книжевность отъ 1923 г. Той се спира на стихотворната сбирка на Любомиръ Весовъ, за когото казва слѣдното.

„Малката българска читающа публика чете творбитѣ на Вазова Константинова, Славейкова, Яворова и пр. Прѣзъ 1923 г. въ България излѣзоха нѣколко стихотворни сбирки. Младият поетъ Любомиръ Весовъ издаде своитѣ „Стихотворения“. Отъ пѣснитѣ на тази сбирка лъха свѣжесть, бодрость и личи аристократическия духъ на автора, който се отвръща отъ дребнофилистерскитѣ стремѣжи на човѣка — пигмей и влива взоръ въ идеалъ, който е по-голѣмъ отъ оня за щастие на земята, защото той е пълненъ съ морални усѣщания и съ чиста радость.

Пундевъ, който е подредилъ тази сбирка, като изтъква значението и трайностьта на Вазовата поезия, казва: „И макаръ поразителното отсжствие на идеализъмъ и характеръ въ българската интелегенция да е обикновенно явление — Весовъ единъ е успѣлъ да се изолира отъ това. Весовъ мразеше явната и тайна подлость, дребнавость и суетностьта на голѣма часть отъ българската интелегенция“. На края на своя прѣдговоръ Пундевъ пише „Въ своитѣ стихове Весовъ излѣ своитѣ лични, интимни настроения, стихове, които нѣматъ нищо общо съ обикновената литература. Въ неговитѣ субективни прѣживявания читателитѣ ще доловатъ дълбоко човѣшко съдържание, което прѣвръща книгата въ истински животъ.

Весовъ умрѣ въ своята пролѣть. Неговиязъ животъ бѣ дълбокъ и оригиналенъ. Въ стиховетѣ му трепери душа, която ни плѣнява съ своята чистота. Любовьта къмъ жената въ негсвата поезия не е мрътва, етична сентенция, но не е и жажда за плъть. Тя е чиста до прозрачность и крѣхка като фантомъ. Отъ всѣка любовна пѣсенъ се опълчва нѣкаква етеричность, която съ езика на старитѣ зовачи на духоветѣ би се нарекла идеализъмъ — единъ фантастиченъ идеализъмъ на аскетъ, който съ възмущение се отвръща отъ искушението на плътьта, за да се отдаде очарованъ на нѣкое неземно привидѣние. Най-силно е акцинирана поетическата сила на Весова въ неговитѣ пѣсни за родината. Своята пѣсень и своята кръвь той даде въ служба на Родината си. Като че ли всичко изчезва отъ неговото въображение прѣдъ образа на родината. Весовъ открива своята душа за нейнитѣ страдания. И за да прѣнесе своята безгранична любовь къмъ „своята изтерзана майка“. Весовъ съ неодолимъ нагонъ се присъедини къмъ бунтовническата маса и ороси съ кръвьта си земята, която овѣковѣчи съ своята пѣснь.

Скрѣбьта на твоята душа.

На г-ца Неша.

Защо ме гледашъ тъй странно?
Заставашъ отпрѣдъ ми и погледа
на твоитѣ очи е прикованъ въ менъ.
Ахъ, твоятъ погледъ ме смущава.
Недѣй отваря тъй очитѣ си! . . .
Отъ погледа на дълбокитѣ ти тъмни
очи азъ се страхувамъ и несъзнателно треперя.

Защо дойде при менъ и мълчишъ?
Може би ти се боишъ да не би
другъ освѣнъ мене да чуе думитѣ ти?
Вратата е заключена отвжтрѣ,
сега е полунощь и всички спятъ. Не
чувствувашъ ли какъ всичко е тихо
и спокойно? И ти безъ стѣснение
и страхъ можешъ да ми разправишъ
всичко, всичко за твоя животъ. Нима не съмъ азъ най-близъкъ на тебе, на твоята душа?

Стоишъ прѣдъ менъ неподвижна,
мълчалива и погледътъ ти ме слѣди
внимателно, плахо и азъ страдамъ
отъ незнайна скрѣбь. Нима за да
страдамъ дойде при менъ? Може
би случайно влѣзна въ стаята и не
си мислила за менъ въ минутата, когато хвана отвора на вратата.

Ела, седни до менъ! Ти ще ме
гледашъ пакъ тъй тихо, нѣжно, а
азъ ще милвамъ чернитѣ ти коси и
ще забравя тжжния си страхъ. Така
близо единъ до другъ, ний ще мечтаемъ за далечното, прѣкрасното и
нищо не ще размжти кристалния
блѣсъкъ на сплотенитѣ души.

Колко е тжженъ твоя погледъ!
Нѣкаква мъгла го обгрѣща и той е
дълбокъ и изпълненъ съ тиха, меланхолна тжга. Твоятъ погледъ, който иде изъ дълбочинитѣ на душата
ти, носи нейна скрѣбь. Прѣвъ пжть
прѣдъ красивитѣ ти черни очи
зирамъ скритата скрѣбь на душата
ти. До сега азъ не познавахъ твоята
душа и нейната скрѣбь и прѣзъ цѣлия си животъ ний сме били все
тъй чужди по между си, като двама,
които за прѣвъ пжть се срѣщатъ
прѣзъ деня на улицата. Ти никога
не си се приближавала тъй близо
до менъ, за да надникна въ душата
ти и я разбера — ти се боеше да
не открия скритата въ нея скрѣбь
и те съжаля. Може би ти си нещастна, много нещастна, но никога
не си ми говорила за твсето нещастие, ти си горда и се страхувашъ отъ
съжаление. Нима мога да съжалявамъ моята мечта?

. . . . Защо открои прѣдъ менъ
скрѣбьта на душата си и ме накара
да я разбера?

Недѣй ме гледа тъй съ погледа
на красивитѣ си тъмни очи — туй
поражда желание въ менъ да при
тежавамъ скрѣбьта на твоята ду

Ил. Куше

Пушечнитѣ гърмежи почнаха да зачестяватъ отъ всички посоки. Отъ скалиститѣ чукари, които отстоеха на 300—400 крачки южно отъ насъ почнаха да квакатъ зловѣщо двѣ автоматични пушки, куршумитѣ на които за наше щастие попадаха далечъ задъ насъ.

Слънцето стоеше неподвижно на небосклона, сѣкашъ приковано за послѣдния.

Надежда за спасение едва ли проблѣсваше въ съзнанието на нѣкого, защото противника бѣше десеторно по-многочисленъ отъ насъ, а освѣнъ това и мѣстото не ни позволяваше продължителна отбрана. Всѣка минута ни се чинеше по-дълга отъ часъ, а обстоятелството, че до мръкване оставаха още нѣколко часа, навеждаше ни на мжчителни мисли. Въ съзнанието ни бѣ сложено убѣждението, че само тъмнината на нощьта може да ни спаси отъ тежкото положение, въ което се намирахме, прикривайки ни въ непрогледнитѣ си пазви.

Слѣдъ нѣколко часово ожесточено сражение — изложени отъ глава до пети на силния слънчевъ пекъ, почувствувахме се уморени, не толкозъ отъ напрѣгнатостьта на нашето внимание, отколкото отъ жажда.

Деньтъ прѣваляше вечъ. По едно врѣме Кушевъ се изправи на колѣнѣ, извърна назадъ глава и ме запита съ високъ гласъ:

— Какво мислишъ да правимъ?

— До като не настжпи мракъ не можемъ нищо да правимъ, защото мѣстото не ни позволява да се движимъ ненаказано, а освѣнъ това обсадени сме отъ всички страни.

— За мене боя се свърши, подзе наново той.

— Защо?

— Развали се пушката ми.

— Неможешъ ли да я поправишъ?

Не чухъ какво ми отвърна, защото отъ всички посоки почна да се стрѣля много често и куршуми, като градъ почнаха да се кръстосватъ върху главитѣ ни, — нѣкой безшумно забивайки се въ рохката почва, а други се удряха о камънитѣ, издавайки единъ особенно зловещъ звукъ. Заедно съ свирението на куршумитѣ до насъ долитаха неясни човѣшки крѣсъци, съпроводени на края съ по нѣкоя проточена псувня. У всички настжпи едно смущение, което пролича ясно по зачестяването на стрѣлбата и отъ наша страна, и отвръщането гласно на вражескитѣ псувни съ сжщо такива. Кушевъ като чели веднага схвана това ни малодушие, и съ единъ повелителенъ тонъ, забрани да се обаждатъ нашитѣ съ гласъ по тѣхнитѣ псувни и закани. Почти всички млъкнаха; само гласътъ на Митрето още се чуваше. Той бѣше залѣгналъ десетина крачки въ лѣво отъ менъ и стрѣляше непрекжснато, сѣкашъ съ желание да ги свърши по-скоро патронитѣ. Азъ се извърнахъ къмъ него и му направихъ втора забѣлѣжка въ сжщия смисъль: да не вика много.

— Раненъ съмъ, отвърна той съ отчаенъ гласъ и продължи пакъ да стрѣля. Разбрахъ, че положението му е безнадежно и се отказахъ да го увещавамъ по-вече.

Тъменъ облакъ бѣше се понѣсълъ по незнаенъ пжть, и сѣкашъ тласканъ отъ нѣкаква невидима благородна сила, той прѣмина върху насъ мраченъ и хладенъ, затули задъ себе си слънцето, и сѣкашъ разплакани отъ умиление прѣдъ онова, което ставаше подъ неговата сѣнка, пророни нѣколко сълзи и продължи своя безкраенъ пжть. За мигъ гърмежитѣ оредѣха и отъ двѣтѣ страни, и въ душитѣ ни настжпи едно успокоение и бодрость, придружени съ зараждаща се мисъль за спасение.

Слънцето наново се показа на небосклона, допрѣно до оная облачна стена, която се очертаваше въ далечния западъ, като нѣкаква приказна планина — покрита съ вѣченъ снѣгъ. Съ огнения си погледъ то ни стрѣлна за сетенъ пжть, огрѣ съ златиститѣ си лжчи посърналитѣ ни отъ преумора и жажда лица и невъзмутимо потъна въ задоблачната бездна. Хладенъ вѣтрецъ полъхна отъ югозападна посока и почна да ни съживява и освѣжава.

Поела своя далеченъ пжть нашата вѣрна закрилница — нощьта, наближаваше бавно и спокойно, раздиплейки слѣдъ себе си черната покривка върху грѣшната земя. Въ съзнанието ми остана, като тревожна мисъль само начинътъ, по който би могло да се пробие пжть прѣзъ обсадната линия най-безнаказано.

Прѣди да се спра на каквото и да е рѣшение, внезапно една тжпа болка усѣтихъ въ китката на лѣвия кракъ, която болка прогони и послѣдната мисъль отъ главата ми. На първо врѣме помислихъ, че е отскочило нѣкакво камъче отъ удара на нѣкой куршумъ и ме ударило на чувствително мѣсто. Прѣкратихъ да стрѣлямъ и присвихъ крака на назадъ, за да се стигна съ ржка и да провѣра кждѣ съмъ ударенъ точно и съ какво. Още съ самото доближаване на ржката до болното мѣсто, разбрахъ, че съмъ раненъ съ куршумъ, защото отъ двѣтѣ страни на китката ясно личеха дупкитѣ, прѣзъ които е миналъ куршума, а освѣнъ това, чорапътъ и калцунътъ бѣха изцапани съ кръвь. Наново ме обхвана една апатия и мисъль за сигурна смъртъ, тогава вече по-силна, отколкото въ самото начало на сражението. Кръвьта течеше непрѣкжснато, и усѣщахъ какъ отмалява цѣлия ми кракъ, а заедно съ това и цѣлото ми тѣло.

Да се направѣше прѣвръзка и по този начинъ да се спрѣше кървоизлиянието бѣше почти немислимо, защото бѣше още много свѣтло, а мѣстото — съвършено голо, и всѣко мое раздвижване би усилило още повече стрѣлбата, и поради тая причина бихъ получилъ и други рани, може би по-опасни. За сполѣтѣлото ме нещастие прѣдупрѣдихъ само Кушева, безъ да може да разбере нѣкой другъ отъ останалитѣ другари. При тая вѣсть той изтръпна цѣлъ, — прѣкрати да стрѣля, и ме запита смутено:

— На кое мѣсто?

— Точно въ китката на лѣвия кракъ.

— Опасно ли е?

— За сега нито да, нито не: ще зависи отъ това, дали ще мога свободно да се движа.

И двамата устремили погледи по двѣ различни посоки, наново почнахме да стрѣляме, не вече поради нѣкаква грозяща ни опасность, а като чели по навикъ. Отъ къмъ близкитѣ чукари почнаха да се чуватъ откъслечни звуци на нѣкаква свирка, — по всѣка вѣроятность началника на потерата съ нея си служеше за даване на нѣкакви команди. Не слѣдъ дълго врѣме отъ сѣверната и западната посоки гърмежитѣ прѣстанаха, а само отъ югоизточната посока продължаваше да се стрѣля непрѣкжснато отъ страна на противника. Околностьта бавно потъваше въ дрезгавъ привечеренъ здрачъ, прѣдвѣстникъ на ясна звѣздна нощь. Слѣдъ половинъ часъ вече бѣше всичко тъмно, и отъ врѣме на врѣме само се чуваха отдѣлни пушечни гърмежи отъ скалиститѣ чукари. Кушевъ веднага се изправи на краката и бързо закрачи къмъ менъ. Помогна ми да се вдигна и почна да пипа съ дѣсната си ржка мѣстото, кждѣто бѣхъ ударенъ.

— Можешъ ли свободно да стжпвашъ? Запита ме той съ гласъ на умиление.

— Струва ми се, че ще мога да походя до нѣкждѣ.

— Да се прибиратъ вече всички, нали? Нѣма смисълъ да сѣдимъ повече на това мѣсто.

— Нека се прибиратъ вече, отговорихъ. Вижъ какво става съ ранения — живъ ли е, или не.

Слѣдъ малко всички другари се насъбраха около насъ, включително и ранения и опасявайки се, че опасностьта още не е миналѣ, почнаха да настояватъ да вървимъ. Другъ изходъ, разбира се, нѣмаше. Здравитѣ турнаха ножоветѣ на пушкитѣ, изкараха по една бомба въ ржцѣтѣ си и въ верига потеглиха къмъ сѣверозападъ, отъ която посока не се чуваха пушечни гърмежи отъ прѣди единъ часъ.

Азъ и Митрето вървѣхме слѣдъ тѣхъ на нѣколко крачки, подпирайки се на пушкитѣ си.

Съ напрѣгнато внимание вървѣхме около половинъ часъ необезпокоявани отъ никого. Минахме и прѣзъ мѣстата, отъ кждѣто се стрѣляше прѣзъ деня. Отъ това стана ясно, че противника се е прибралъ на мръкване само на една страна.

Потънахме въ друго дере, въ което се чуваше шуртене на вода. Всички бързишката се спусняха по стрмния ровъ къмъ водата и почнаха да си плискатъ лицата. Чухъ какъ Кушевъ ги прѣдупрѣждаваше да не пиятъ много вода, защото сж потни. Слѣдъ като напълнихме материтѣ съ вода, отпочинахме си нѣколко минути и наново поехме нанагорѣ по отсрѣщния стрменъ ровъ на дерето. Азъ прѣмалѣхъ вече, и всѣко движение нанапрѣдъ стана невъзможно. Помолихъ Кушева да ме заведатъ на близкото баирче, което бѣше обраснало тукъ-тамъ съ храсталаци, и тамъ да ме оставатъ прѣзъ нощьта, а тѣ да продължатъ своя пжть. Вмѣсто отговоръ прѣдъ менъ се изпрѣчи здравата фигура на Гьошо безъ пушка и раница, прѣмѣтна ме на гърба си и ме понесе на горѣ. Слѣдъ като се измори той смѣни го другъ. Това трая цѣли два часа, до като най-послѣ стигнахме до селото Д..., отъ кждѣто взехме два коня и възсѣднали върху тѣхъ, азъ и Митрето, продължихме пжтя съ другаритѣ си до разсъмване.

Нощьта бѣше тиха и безоблачна. Рой звѣзди трептѣха по небосвода. Хладенъ вѣтрецъ люлѣеше буйно изсласилитѣ жита, а далечъ задъ насъ на самото мѣсто—сражение се открояваше огненото сияние на запаленитѣ отъ потерата търла.

На разсъмване пристигнахме въ Селото П. . ., кждѣто спрѣхме да денуваме. Двамата ранени останахме въ селото, а другитѣ излѣзнаха въ близката горичка. Прѣди да се раздѣлимъ, разцѣлувахме се съ всички. Кушевъ послѣденъ приближи къмъ менъ, сведе глава къмъ моята и съ просълзени очи почна да ме цѣлува, притискайки ме силно къмъ себе си. — За сега довиждане, драги П., прошепна той. Ако имамъ възможность ще дойда надвечерь пакъ да се видимъ, прѣди да потеглимъ. Деньтъ мина спокойно. Къмъ 6 ч. слѣдъ пладнѣ при менъ дойде единъ напетъ момъкъ отъ селото и ми връчи едно запечатано пликче, адресирано до менъ, съ бѣлѣжка отъ Кушева. Тя имаше слѣдното съдържание:

Скжпи П.

Чувствувамъ се, като осиротѣлъ. Не ще мога да дойда при тебъ, понеже трѣбва да заминемъ веднага нагорѣ. Близко до насъ сж били Любо и Крумъ и по всѣка вѣроятность тая вечерь ще се срѣщнемъ. По приносящия настоящето изпрати паритѣ, прѣдназначени за четата и каквито документи и прѣдписания имашъ. Пожелаваме ти всички здравѣ и бодъръ духъ

Цѣлуваме те братски,
твой Илия.

Изпратихъ му по сжщия човѣкъ остатъка отъ паритѣ съ слѣдната бѣлѣжка.

Драги братко,

Изпращамъ ти остатъка отъ паритѣ (2340 динари) и три непопълнени пълномощия. Пожелавамъ ви спокоенъ и щастливъ пжть. Ако стигнешъ на Пелистеръ, цѣлуни голото му чело вмѣсто менъ.

Цѣлувамъ ви всички по
гордитѣ чела.

Вашъ вѣренъ другарь
до гробъ, П.

Сжщата вечерь тѣ поеха своя труденъ пжть по посока на Вардара, отъ кждѣто той, най-вѣрния ми другарь—Илия Кушевъ, нѣма да се върне никога вече.

П. П-овъ.

Студ. Д-во Вардаръ сметайки, че неговия органъ, в. „Вардаръ“, отговаря на нуждитѣ на днешното врѣме е рѣшило да го издава периодически — когато случая наложи неговото излизане.

Брой трети ще бжде пуснатъ въ началото на идущия мѣсецъ, въ паметь на патриарха на българската революция — Хр. Ботевъ.

Грандиозна македонска вечерь въ Виена.

На 6 мартъ т. г, въ единъ отъ първокласнитѣ салони въ Виена (Luroalom), Македонското академическо Д-во изнесе своята втора по редъ традиционна „Македонска вечерь“. Усиленатa подготовка и широката реклама, афишна и устна, увѣнчаха ревностьта и патриотизма на младитѣ македонци съ небиваль успѣхъ. Необикновения напливъ на гости, които изпълваха салона до послѣдното мѣсто, и отлично изпълнената програма свидѣтелствуваха за огроменъ и добросъвестно полеженъ трудъ, а отъ друга страна голѣмия брой на официални гости даваше възможность да се заключава, за будния интересъ и уважение къмъ македонското дѣло. Между всичкитѣ гости личеха: професори, доценти и асистенти отъ университета, прѣдставители на: албанската, ромънската, гръцката и сръбската легации. Официално бѣха прѣдставени повече отъ 20 академични дружества м е ж д у които: унгарски, ромънски, български, нѣмски, руски, чехословашки, албански, египетски, италиански, украински и сръбски. Присжтствуваха сжщо много приятели на Македония и нѣколко нѣмски журналисти. При входа на салона се раздаваха на всѣки посѣтитель специални кратки описания на сегашното положение на Македония споредъ свидѣтелствата на хърватски, сръбски и руски автори. Особенно впечатления правятъ встжпителнитѣ думи, взети отъ Яворова: „И ако за единъ кръстъ непрѣменно е нуждна една голгота, ние ще я назовемъ: Тя е цѣлата европейска земя.

И ако за една голгота непрѣменно е нуженъ единъ върхъ, ние ще го назовемъ: Македония“.

Слѣдващитѣ по долу цитати взети отъ чужди автори разкриватъ истинското положение на Македония, ужасътъ на прѣпълненитѣ затвори, гдѣто гинатъ стари и млади, прѣстжпнитѣ грабежи, убийства и безчестия, вършени отъ официалната сръбска власть, варварското погазване на най-свѣщенитѣ права на измжчения македонски народъ.

„Идеята за която македонцитѣ умиратъ е идея свещена и скоро ще видимъ да изгрѣй надъ мрачнокървавия македонски хоризонтъ слънцето на свободна Македония“ — завършва цитатътъ на единъ хърватски авторъ. Описанието свършва съ думитѣ: „Македония на Македонцитѣ“. Всѣки чете съ напрѣгнато внимание силното съдържание. Прѣдставителитѣ на сърбскитѣ академични д-ва слѣдяха всичко съ голѣмъ интересъ. Най-вече приковаваха погледитѣ надписитѣ по стѣнитѣ на великолѣпния салонъ: „Македония на Македонцитѣ“, написани по нѣмски, френски и английски езици, портретитѣ на македонски дѣйци и една голѣма карта на Македония.

Вечеринката трая до 3 ч. сл. полунощь.

Пѣсни.

Конче цвили. Младъ юнакъ се стѣга.
Конче тупа, шията протѣга:
ей зора се вече зазорява.
Младъ юнакъ се съ либето прощава.

— Сбогомъ, либе, че дружина чака.
Дивна нощь бѣ! Либе, недѣй плака!
Дай ржчица — и фани ми вѣра:
ще ти дойда утрѣ по вечеря.

* * *

— Малко моме, кому китки виешъ,
мжжки пѣсни пѣешъ прѣдъ зорница? —
Да не жалишъ старата си майка,
да не кукашъ гроба на сестрица?

— Легиди, лудо, не ме дирѣй,
не подлютвай мойтѣ стари рани!
Дъхъ-трендафилъ, пѣсни, — вѣтърътъ носи
надъ незнаенъ гробъ въ гори, въ балкани . . .

Н. Д.